

EUROPEAN UNION

Gender Transformation & Empowerment

EKITABO NGOLO ITATAMI NGITUNGA KA KIBOIS NGUNA EMAIKINA IKES KITIYAETE

DAYENUT NGUNA EMAIKINA IYONG KITIYAE IKWA ITUNGANA KA AKIBOIS

_____ Akaramajong

2013

Akitalakaret kori akitodiunet

Italakarit eryloneget ngolo aUganda Women's Network (UWONET) aberu Lillian Kiwanuka ngina arae inges arikit akityaun kori ayeun ke ekitabalo angolo etapit ngiticisio angitunga ke ebuku kori ka akibois. Italakaritae nabo eryloneget lo nooi aberu Rita Aciro ikotere akityatakin nguna igiri toma lokitabo lo ka akisem kigir ejok ekitabalo.

Elosit nai akos kitalakaret dang nen keryloneget angolo apolon ebe European Union isitorunit lo ryloneget ngolo ewoikinit erikitene kori akipuka ngina ajokon ka akitere epite ngolo isityaere ngisilinga ebe Democratic Governance and Accountability Programme (DGAP) italakaritae inges ikotere ainakin ngisilinga kori ngabolae ka aikinit eryloneget UWONET a lotooma akitere epite ngolo elosio.

Nguna eya toma lo kitabo lo

Akitalakaret kori akitodiunet	ii
Ageunet.	3
Apolou ke tic kori angiticisio:	4
Ngiticisio ka apis angina ewokinit akisiom.	6
Apukan	9
Ngateaketa ka apedor, ngikisila kori angiticisio	9
Apedor angitunga angulu eyete ngikisila	9
Apedor angitunga angulu etukete kori elemete ngikisila	10
Apedor kori agogongun ke kot.	10
Ekitabo ngolo iricit ngayeta angikisila	11
Epitem ngolo itiya ekapolokiniton ke ebuku ka epitem ngolo itiya atukot ngina angitunga angulu eset akibois ebe ngulu eya lopaleament	12
Ngipitesio kori nguna ajokak nguna emaikina arikat ngina ajokon toyakatar	13
Ngiwaetin ngulu isitiyaete ikes ikec luta;	16
Agogongu kori apedor ka Apukan	18
Epitem ngolo isilereuntor kori itodiunea akibois epitem ngolo esitiyaere ngisilinga a lotooma epitem ngolo elosioto ngakiijanakineta	19
Akitodiun kori akisilereun epitem ngolo esitiyaere ngisilinga	19
Epitem ngolo itodiuntotor ngitunga ngulu itiyaete ka apukan epitem ngolo esitiyaere ngisilinga toma lotunga ka akibois	22
Nguna elimorito epitem ngolo esitiyaere ngisilinga alobuku	23
Epitem ngolo isilereuntor akibois kori ngitunga ka akibois epitem ngolo esitiyaere ngisilinga	23

Ikokini itunganan ngini ka akibois eyakaun kori eyanyuni epite
 ngolo isitiyaere ngisilinga ka akibois kori eyai na nalimorio
 epite ngolo isitiyaere ngisilinga 25
 Nyo erae akibois ayakau toma lopite ngolo ka alemunun
 ngikisila ka akibois? 26
 Ikokini itunganan ngini eboyon aloUganda eyakaun toma akitiya
 ka pei kori akimor ka pei epite ngolo kitiyaunet ngikisila ai?27
 Ngitunga daadang ayakau toma lopite ngolo ka kitemonokin
 epite ngolo kisitiyaet ngisilinga; 28
 Epite ngolo itemonokinio apukan ngina cici akitiya etic. 29
 Akiteyenikinet:31
 Nguna aponi torukaunae alotoma akisiom ngina eripiripiyere
 epite ngolo isitiyaere ngisilinga ka akibois alo ada 33
 Apis aitunganan nagini esiryamiryami Apuka ka ngitunga ka Akibois 34
 Arediyo ngina ka Akibois 36
 Ngakaritasea nguna elimorito nguna etapito ngitunga ngulu ke
 ebuku kori akibois. 38
 Adaunet 40

Ageunet

Emam itunganan ngini idountoi erae ikeboyon ke buku kori ka akibois, emam ebuku idountoi erae ngolo erikit ejok kori eyaunit ariyan. Erae daadang ngirotin ngulu erubarete akiloco anakiyar. Emaikina ngikaracuna ngidian ka Ngapesur toya toma ageun akec kidounio kori ngina pei idounere ikec. Akibois ngina emam ngecamakini nu, epedorio akilam natwanare. Eyakaun iyes ngulu igangito nguna ikote neni ana kiyar. Akitere inges, akitopol inges, inak agogongu Itunganan ngini elimunit nu erae.

Kofi Annan, Secretary Genral, United Nations

Emaikina ngikeboyok ka Akibois toyenete ekec tic a lotooma nguna elimununuyo kori a lotooma akipukao bon ka toyenete apolou ka akitiya ka pei kori ka kituk nguna kitiya ka pei kori epite ngolo ka kirit ngolo ajokon. Emam ngepedori ituganan abal erae akwap ngina iboyoi ejok emam pa imorikina ngitunga ka pei alopite ka kiya ka pei. Eroko ngitunga ka akibois ngegeuna akitiya ka pei emaikina toyakatar aosou ka ngirotin kori ngipitesio ngulu ajokon ngulu kitiyaet. Alemunere akiganget na arae akisingarakinea nu. Elemunitere ekitabo lo erae akingarakin akigangitor alowaetin angulu alalak. Emunikinit ekitabo kori akigangakinet na nuta:

- ➡ Isingarakinit ngitunga ka akibois ayakau toma akitiya ka pei a lotooma nguna etapito akibois.
- ➡ Itatami ngitunga ka akibois nguna etapito ngiticisio ka Apukan, ngapedorosio, nguna emaikina apukan kitiya ka nguna ce daadang nguna etapito ngitunga ka akibois.
- ➡ Alimor kori akitatam nguna daadang etapito ekiboye angitunga ke ebuku kori ka akibois.
- ➡ Akitanyikin epite ngolo egeuneata ngitunga ka akibois aripu nguna eya toma epite ngolo erikitere akibois ejok, ka alimokin ikes ngiwaetin ngulu ce ngulu epedoreta ikec arukaunea awosou.

Ngiticisio aitunganan angina eyae kori iboi anakibois

Nguna daadang itiyae iyong esubuni ngepolok kori ngejokak, nai ejok ka epol iyong nooi kitiyak.

Itunganan elimunit nu erae - Mahatma Gandhi, ngolo erae epei karikon a lotooma akwap ebe Indian ka erae dang ekapolon ka akilip.

Nguna epolok nooi ikotere akibois tolosio ejok a lotooma nguna itiyae inges erae ngitunga ka akibois akitiya ka pei. Arakau ikeboyon ka akibois erae ayakau ngiticisio ngulu ikote ne aosou, akelor, ka akitiya ka apei ikotere akiyar angitunga ka akibois. Emaikina ngitunga ka akibois kitiyaete ikes pei, ikotere akec kibois ka ebuku ikotere kirikakineta ikes ngiticisio ngulu einakinitae ikec. Akitiya ka apei alo buku kori ana kibois eyauni atametaet ngina ajok ka akitiya nguna etemokinitoi.

Apolou ke tic kori angiticisio:

Akitiya etic mam ngerae ibore ngini ikireikinitae iyong kicamit akitiya idio bore kori mam (a lotooma neni ngecamitere ngice tisisio kitiyae).

Ngikabilae angapedorosio kori angiticisio

- ➡ **Tokerite ekisil kori ngikisila.** Ngitunga daadang iriyan alo kisila kori alongaren ngikisila. Emaikina ngikisila tokeritetei ka kiwapitete anadoketa adaadang. ikwa: iretakinit ekisil ngitunga ka akibois akitap ngiboro ka akibois kori ngiboro aidio tunganan addadang.
- ➡ **Toyeni ngakon pedorosio.** Eyakatar angina tunganan ngace pedorosio nguna einakinitae a lotooma ekitabo ngolo angayeta angapedorosio ka epol ngitunga ka akibois ayenut ngapedorosio nguna. Ikwa: apedor ngina siomet, apedor ngina limunet ngadi kiro, apedor ayenut nguna itiyasi, nguna irworoi kori nguna alimun, apedor akingito ngakiro ani pa kisecit ikiyesikin, ka nguna ce daadang.
- ➡ **Togerite apedor kori agogongu.** Ngakiboisio ka ngikisila erae ngirotin ka apedor kori ka agogongu ngulu isingarakineto atingit ngipitesio angitunga ka akibois ka akelor. ikwa: emaikina ngitunga ka akibois tokerito nguna alimu atukot angikansolae.
- ➡ **Toyeni akon Pukan.** Ngakiboisio ka ekitabo ngolo iricit ngayeta angikisila. Emaikina ngitunga ka akiboi toyenete nguna itiyasi a lotooma ngayeta

ka Apukan ka ekitabon ngolo iricit ngayeta angikisila nguna ke kec buku. Ikwa: Ayakau aosou angirotin angini ngulu ka Apukan (ngulu etukete ngakiro kori ngulu elimunete nguna ayeun, ngulu elemete ngikisila, ka ngulu itiyaete lo kot kori ngulu engitingitak) ka ayenut epite ngolo itiyata ikes, aosou kori ayenut nguna eya lo kitabo ngolo iricit ngayeta angikisila ka ngikisila ke buku.

- ➡ **Akitiya ka pei ikotere akiyar ka akibois.** Emaikina ngitunga ka akibois kitiyaete ejok ka alimor nguna itiyasi a lotooma akibois ka epite ngolo elosio arikit akibois. Ikwa, epedorete ngitunga ka akibois ayakau toma lokokwasinei, akisirwor ngitunga ngulu eseunitae arikit ngakiboisio.
- ➡ **Ayakau ka apei toma akiser kori alimonokin.** Itunganan daadang asere kori akicemakin aseun itunganan epol nooi a lotooma akitiya daadang alokisila angulu ke buku angulu apolok, nai, eya ngirotin ngulu ce alalak ngulu epedorea itunganan akiser ngulu edeparit akiser. Ikwa akerit naps kori amar apis, ainakin ngisai kori ngisilinga neni aitunganan angina elosi akiwo kori ainakin atukot ngina ebalakiwoit ikes dang, akiser ikotere ikes ka akitere epite ngolo elosio aseon.
- ➡ **Ayakau toma lokokwasinei kori loikikoi ngulu angatuketa anguna ebasi toseunae.** Ekiyane ngolo ajokon ngolo ikingarakini ngolo eyae nakibois isingarakin ngitunga ka akibois arukaun aosou ka aripirip nguna itiyasi ikwa ngatikisio, emaikina ngitunga ka akibois toripiriyet ikotere toynet ikes ka akingitun nguna akire torukauneta nguna erae ngayoi kori nguna iyokino.
- ➡ **Toyeni nguna itiyasi anakibois, alobuku ka akwap daadang neni dapol.** Angitungan emaikina toyeni nguna aroko itiyaunosi a lotooma akec kibois ka ana kwap adaadang eta neni eta.
- ➡ **Tokerit nguna elimunete ngitunga ngulu ce.** Ngitunga daadang ka akibois emaikina tokerito ngulu ce tunga ka acamunun nguna elimunete ngulu ce dang nguna egelaka a lotooma nguna kon kori a lotooma nguna alimut ikes. Ikwa: a lotooma ngikikoi kori ngikokwasinei angatuketa anguna ebasi toseunae, emaikina ngitunga ka akibois tocamunuyenete nguna gelegelea nguna elimununuyo.

- ➡ **Tokerite ngitalio ka** akibois Ngitalio ka akibois. Emaikina ngitunga ka akibois kiboyete kori kitiyaete etupito ngitalio, ngikisila ka nganupeta ka akibois. Ikwa: angini tunganan emaikina totingite ngitunga ngulu ce ka akeror ka atingit kori akiboi ka inges alopote angolo sek eyakar inges.
- ➡ **Toyeni ka tokerite** ngerin kori ngakitodikineta ke buku. Itodiunto ngakitodikineta ke buku abal epedorit ebuku ariko bon ka akitiya daadang a lotooma keng. Emaikina nai ngitunga ke ebuku toynet apolou angakitodikineta anguna apolok nguna ke buku. A lotooma ngakitodikineta eyae: Asuka ngina eya nginamen ngiuni ebe ngolo kirionon, ngolo nyang ka ngolo arengan, nguna elimunito nguna emaikina kiwapae, eete ngolo apolon ngolo eyeo, ngisilinga, ka nguna ce dadang.
- ➡ **Ngiticisio aipei tunganan.** Ana kiboisio anguna erikik bon, angini tunganan eyeni nguna emaikina inges kitiyae ka toyeni alimor nguna itiyae inges erae kingisi. Emaikina itunganan ngini iboi anakibois kitodikineta ngitunga ngulu ce ngipitesio ngulu ajokak a lotooma akitiya ana kibois kori alo buku, akigangakinit akibois kori akitere nguna ilukunito akibois, ka akitac ocur a lotooma ngisai ngulu elemuntae ka nguna ce daadang.

Ngiticisio ka apis angina ewokinit akisiom.

A lotooma ane, emaikina ngiticisio kitiyaete a lotooma ngadoketa daadang: ikwa ngitunga ngulu epolokinito esukul, ngimalimo kori ngiketatamak ka ngikaurunak.

Ngitunga ngulu epolokinito esukul

- ➡ Akitere ejok epite ngolo elosioto ngiticisio ke sukul.
- ➡ Asubanakin ngakaritasea nguna iitanitae nguna ke sukul.
- ➡ Alemu nguna emasi kiwapae akiretakinea ngirasio.
- ➡ Ayaunit ka akiturubarit ekiboye ngolo ajokon alo kaurunak ka ngidwe ke sukul.
- ➡ Akerit ka akiwapit nguna sek itemokinit esukul abal kiwapitetei akitya.
- ➡ Ayaunit ariyan alokiding ngaberu ka ngikiliok kori ngidian ka Ngapesur.
- ➡ Akisingarakinit kori akisuburakinit ngidwe ke sukul alosenen losukul

jik, nooi ngipesur ka ngidwe ngulu eyakatar ngatiokisio ikwa ngulu egualito kori ngulu emudukaka.

⇒ Kitigi amodyanakin kori amodiyo ka atuna.

Ngimalimo, ngaamalimo kori ngitunga ngulu etatamak

⇒ Kiricite ngisai kori toberanar lotic ka toyae jik.

⇒ Totenite kori tosubakina a lotooma ekon tic alowaetin adaadang ikwa ngakaritasea ka epite ngolo ka kitemonokin akitatam.

⇒ Tokerito ngidwe ke sukul.

⇒ Kiretakinite ngidwe ke sukul a lotooma ngiracisio ka alotunga angulu ereanakinete ngidwe akiper ka ikes kori etikonerete ngidwe.

⇒ Kisingarakinite ngidwe ke sukul arukaun ngajokisea nguna itolosete ikes ngaren.

⇒ Tokerite nguna elimun esukul kori nguna elimunete ngitunga ngulu epolokinito esukul.

⇒ kitatami ejok kori kitatami nguna akire.

⇒ Toruba akisiom ka akitiya nguna ikitalakarete ingolikini ka kisubus ekitatame.

Ngikasiomak kori Ngidwe ke sukul

⇒ Ayaunun nguna ajokak nakibois ke sukul ikwa ayakaun nayeosio kori naboileasinei.

⇒ Tokerit nguna sek itemokinit esukul nguna iwapitae ka kiwapite ngisai.

⇒ Kitany ngitunga ngulu epolokinito esukul akon mam kau alosukul. Kori tolimo nguna imamkar iyong alosukul.

⇒ Kiwapite akisiom kori nguna esiomeo, ka kirikak nguna daadang iikinitae iyong akitiya.

⇒ Tonapite ejok alopite angolo ikicikakinitor esukul.

⇒ Kiretak ngigurigurisio kori ngiracisio; kisingarak atukonokin ka akimor erwor ka pei ka acamunit akiboi ka ngitunga ngulu sek eyakater ngapalagasea.

⇒ Kigangite kori kiyokite ka kite ejok ngiboro ke sukul.

⇒ Kiretak kori tolwana aloboro angulu ngemasi iyong kitiya ikwa akimat esigara, akimat ngagwe ka ngikito.

- ➡ Tokerite nguna itiyaete ngitunga ngulu ce ka toyeni abal eyai ariyan toma nguna irworosi ngitunga daadang.

Ngikaurunak

- ➡ Kingarakisi ngidwe alopite angolo ka akisiom alo re ka alotic ke re.
- ➡ Toinakina kori Tocamakinite ka toyai toma nguna daadang etapito akisiom angikon dwe.
- ➡ Kitiyae nguna ikisingarakinete iyong akitere ka akitojokun epite ngolo elosio akiyar ke esukul.
- ➡ Kitiyae ka apei ka ngitunga ngulu epolokinit kori erikito esukul.

Nguna eyenete ngitunga, nguna ebokoi ebe nguna elimunete ngikarikok ka akibois ilocokin kori mam akiyar aitungana kori angitunga alopite angolo egelegelea. Isingarakini ngitunga ka akibois ayakau toma nakirwor. Ka aosou angina ajokon ka akitiya ka apei ka akimorikina ikotere akiyar ka akibois, ngitunga ngulu iboyete ana kibois epedorete ayaun akilocokin a lotooma akibois ka ebuku.

Mam ngemaikina itunganan tolol kori toyem naps ka akibois akitiya kori alimun ngadi; eya ngirotin ngulu alalak kori ngulu gelegelea ngulu kiwakinet itunganan ka akibois toma lotic kori nakimor ngakiro. Asubakin akibois emaikina ngitunga ka akibois tolimut akec kiricakinet kori akiciket torukauneta ikec ngirotin kori ngikisila alo waetin angulu gelegelea.

Ayenut akon pukan

Akitiya ka ariyan eyakatar erot kori epite ngolo kitiyaet ka Agogongu ka apedor, emaikina epite ngolo elosioto ngikisila tokeritetei. Elimunit nai nu erae

- Kofi Annan, itunganan ngini epolokinit akigirigir anakwap angina ebokoi, United Nations.

Emam ebuku ngolo itiyae kori erikit ikwa ngolo eriko bon emam pa iboi akibois ejok kori emam ngace anakibois. Epite ngolo ajokon ngolo iwapitae a lotooma ariket, ejok nooi a lotooma adukun akibois. Eyauni ngitunga akitiya kori akirworu emam akuryan ka ayakau apedor ayenut nguna ka Apukan ka ebuku nen dapal. Iretakinito abal tomam ngun arokok nguna itiyaunosi torae nguna ajokak bon ikwa ariyan.

Ani irworoi nguna angadoketa angauni anguna itiya Apukan, emaikina itunganan toyeni kori kite abal angina pukan egelegelea apite ngolo itiya a lotooma ngake doketa. Nai, epol ngitunga ka Apukan ayenut epite ngolo itiya ka ngiticisio ka akec pukan ka ngapedorosio nguna einita a lotooma ekitababo ngolo iricit ngikisila.

Apukan

Ngitunga ngulu eya toma napukan erae ngikapolon ngulu epolokinito ebuku ebe ngiministai ngulu elimuni kori elemuni ekapolokiniton ke ebuku ebe apresdent. Eke tic akitere epite ngolo itiyata ngikisila ngulu elemunit atukot angikarikok alo paleament kori Apukan ka akitenit ngikisila ngulu apolok ngulu ke ebuku. Ngiministae ikec epolokinito ngikec tisisio a lotooma akec pis kori akibois ke. Ka akitere epite ngolo elosio arikot kori apedorit atuko ka akitiya ka apei ka ngiketiyak ke.

Ngateaketa ka apedor, ngikisila kori angiticisio

Nguna eteakito ngapedorosio kori ngikisila ka kiricite ikec egelera a lotooma nguna ce emaikina toyeneti abal ngemaikina epei woi bon ngolo ka Apukan totingite apedor kori ekisil. Epite lo inges etingit kori ite epite ngolo ka apedor a lotooma ngiwaetin ngulu itiya Apukan. Atyakatyak ngapedorosio kori apedor iretakini ngitunga ngulu ebasi ikiyeni ngana alalak ka kilo ngulu ce tunga. Kori iretakini epei woi bon arikot ngitunga ka amorit epite ngolo elosio etic.

Epedorio iwon atyakatyakaun apedor kori ngikisila ngarwatin ngauni: Atukot angitunga angulu epolokinito apedor kori ngikisila; ngitunga ngulu eyete ngikisila ka ngulu ke kot kori ngulu engitingitak epite angakiro. Apedor ka ngiticisio ngulu erukito ka ikec igiritae toma lokitabo ngolo ingadat kori iricit ngayeta angikisila ke buku.

Apedor angitunga angulu eyete ngikisila

Itunganan ngini epolokinit apedor angitunga angulu eyete ngikisila erae ekapolokiniton ke ebuku ebe epresident. Atukot ngin itenit ebuku ka akiyar angitunga keng.

Ngiticisio angitunga angulu eyete ngikisila ikote ne:

- ➡ Akitere epite ngolo ekeritere ekitabò ngolo iricit ngayeta angikisila.
- ➡ Akitere abal itiyaete jik ngatuketa ngauni nguna ka Apukan.
- ➡ Arubarit ke ebuku.
- ➡ Aseun kori ayeun ka alemun ngiwaetin ngulu kitiyaet ngikisila ke ebuku.
- ➡ Ayenut epite ngolo elosioto ngikisila.
- ➡ Aseun ngiministai kangiketiyak ka Apuka ngulu ce ka alimor.
- ➡ Arakau ikaikinan ka kimorikin ke ebuku.
- ➡ Akerit nguna irworoi alo buku ka ngacamanareta.
- ➡ Ayaun akibuses ka akingaranakin kori akingita akision.
- ➡ Ayakau toma nasuban kori awoikin apuka a lotooma ngasuban.
- ➡ Apedorit kori akiwapit ngikisila angikyain.

Apedor angitunga angulu etukete kori elemete ngikisila

Agogongu ka ayere ngikisila, ngitunga ngulu eya toma keng erae ngulu eseunitai enyaritai ikes ngitunga ngulu ke paleament. Ngitunga ngulu eyete ngikisila ewokinito ngitunga ka akibois kori ngulu erae ngikeboyok ka akibois. Ewokinito ikec dang nguna elimuniyete ngitunga ka akibios ka nguna ecamito ikes.

Ngiticisio Ka adoket angina eye ngikisila kori ngiticisio angitunga angulu eyete ngikisila erae;

- ➡ Alemu kori acamu ngikisila.
- ➡ Akerit ngitunga ka akigangit nguna ecamito ikes kitiya kori nguna elimunete ikes.
- ➡ Akitere epite ngolo itiya apukan kori epite ngolo itiya apukan ngike ticisio.
- ➡ Ayakau toma akitemonokin epite ngolo isitiyaer ngisilinag kori epite ngolo esitiyaere ngisilinga.
- ➡ Akiwanakin ngiikikoi kori ngikokwasinei ngulu kiyanet ka ripiripiyet ka akisingarakin ngitunga akiricakin nguna ecamunutai.

Apedor kori agogongun ke kot.

Apedor kori agogongun ke ekot, ngitunga ngulu etingito erae ngulu etyakyatyaete ngakiro alokot ka ngulu etubonokinete ngitunga a lotooma

akec secit. Epite ngolo itiya ekot igangakinit ngapedorosio angitunga ka akibois. Ngulu etyakatyakaete ngakiro emaikina kitiyaete bon ka kitiyaete nguna akire emam atuna kori alimor nguna itiyasi lotunga ngulu ce. Ka ngemaikina atyakatyak ngakiro torai ngitunga ngulu elimunete.

Ngadoketa ke kot nguna eya ikec nu:

1. Ekot, ekokwa kori eikiiko ngolo ke kapolokinton ke re
2. Ekot ngolo eyai toma lobuku ebe edistrik ngolo ke magestrat
3. Ekot ngolo apolon
4. Ekot kori eikiiko ngolo ka akingita alacakino
5. Ekot ngolo apolon nooi.

Epite ngolo itiya ekot inges lota kori ngiticisio ke kot ikec luta.

- ➡ Ite kori iurearit ka ekerit ngikisila ka isicani ngulu ngiwapit ngisilinag.
- ➡ Ite epite ngolo itiya kori elosioto nguna eya toma lokitabo ngolo iricit ngayeta angikisila.
- ➡ Etyakatyakae ngiburasea kori ngigurigurisio.
- ➡ Ite kori ingangit ngitunga ka akibois
- ➡ Elimunini nguna etapito ngitunga ngulu eyete ngikisila ka epite ngolo itiya Apukan kori elimuni ngamec tyakatyakaeta erae keyae idio bore ngini erae tosubakinae.

Ekitabo ngolo iricit ngayeta angikisila

Ekitabo ngolo iricit ngayeta angikisila erae ekitabo ngolo angikisila adaadang ka nguna ikigangito akiteo kori arikito. Inges egeuni kori itiyauni epite ngolo itiya Apukan kori ngadoketa ka Apukan, ngikisila ngulu igangit kori iretakinit Apukan a lotooma nguna ngecamakinitai ka akigangit ngitunga ngulu ka akibois. Iricit ekitabo ngolo angayeta ngapedorosio angitunga. Ngibuku ngulu alalak anakwapi eyakatar ekitabo ngolo iricit ngayeta ka angolo kitabo egelana alokitaboi angulu ce.

Ngiticisio ke ekitabo angolo iricit ngayeta angikisila ikec lu :

- ➡ Ayere nguna ecamitai akitiya ka nguna itemokinito jik abal torukaunai. Nguna ka Apukan.
- ➡ Akitiyaun kori ageun epite ngolo itiya Apukan.

- ➡ Ayeun kori alemun ngikisila ke ebuku.
- ➡ Neni isemere kori itatamuni ngitunga ka akibois ngikisila ka akisem nguna itiyae Apukan kori epite ngolo elosio etic ka Apukan.

Epitem ngolo itiya ekapolokiniton ke ebuku ka epitem ngolo itiya atukot ngina angitunga angulu eset akibois ebe ngulu eya lopaleament

Epitem ngolo itiya kori esubakinitor ekapolokiniton ke ebuku, eyae atyaket a lotooma ngirotin nguini ngulu ka apedor ka ekapolokiniton ke ebuku ngitunga ngulu alalak esete inges. Apedor ke ekapolokiniton ke ebuku ebe epresident egelana a lotooma ngulu eyete ngikisila ka alimun kori akiserau nguna eya toma lokitabo ngolo iricit ngayeta angikisila.

Epol ngitunga ka akibois ayenut ngatuketa ka kes pukan ka epitem ngolo itiyata ikec alorerea, alobuku ka lobukui ngulu ce ngulu apolok ngulu alokinga. Isingarakin aosou na ngitungan ka akibois ayakau toma alimunun nguna ecamito ikes alimun nguna etapito ngadoketa ka Apukan. Ngadoketa ngauni nguna ka Apukan, ka ngiketicisio igirir toma lokitabo ngolo iricit ngayeta angikisila, erae nguna ecamunit Apukan. Angina doket itiyai anguna keng ka iretakinit ngimoren angadoketa adaadang. Angina doket itiyai nguna itiyaete nguna ce ikwa arikit ejok.

*Arikit kori erikitene ngolo ajokon
Arukaun nguna aikongin mam ngerai nguna kimasara aneni
aitunganan, nai ejok akiboi alopitem angolo ka kerit ka ainakinit
ngitunga ngulu ce dang apak akitiya nguna ecamito ikes.
-Nelson Mandela, South African President*

Arikit ngina ajokon erae asubakina ngina ajokon ana akibois kori epitem ngolo pedoret akibois ka nguna itiyauni anakibois. Nguna eya toma keng erae akitiya etic ka agogongu ka akitere epitem ngolo itiya Apukan ka ngitunga ka akibois. Emaikina Apukan kitojok epitem ngolo itiyata ngake tuketa kori ngadoketa alopitem ka akingarakin ngikisila ngulu eya akitodiun nguna ecamito ngitunga. Akingarakin ngitunga ka akibois ka ngulu etingito ngapedorosio, apedor kori agogongu ana akibois kori alorerea epedor akilocokin alopitem angolo apol kori anadoket angin apolon.

Ngipitesio kori nguna ajokak nguna emaikina arikit ngina ajokon toyakatar

1. Akitiya ka akica, emam amodiyo kori atuna

Akitiya emam amodiyo kori atuna erae nguna ajokak nguna erikito akipuk ngina ajokon kori akipuka ngina ajokon. Akitiya emam amodiyo kori atuna eare arikit ejok emam ngakiro nguna eroko, ejokak nu a lotooma nguna daadang itiyae Apukan, ikwa akiboyonokin angitunga angulu eyete ngikisila, akitemonokin epite ngolo kisitiyaete ngisilinga ka alimu kori ayeun ngakiro. Nguna daadang itiyao emaikina tongara lotunga. Ka torukaunto ngitunga daadang, nguna ngemaikina kiwaitete ngadi. Akitiya ka akica emam atuna kori amodiyo ikisingarakin epite ngolo kisilereunet epite ngolo isitiyaere ngisilinga, acamakinit ngitunga ngulu ayanyun itunganan ngini ewokinit ali tic.

Akitiya ka akica emam amodiyo kori atuna;

- ➡ Eyauni akikinyoma alokiding ngitunga ngulu itiyaete anakibois kori ngulu itiyaete ka akibois ka Apukan.
- ➡ Isingarakin it epite ngolo elosioto nguna itemokinito akitiya ka nguna itiyao alowaitin adaadang.
- ➡ Ecamakinit akitiyaunio kori ayeun angaryongeta akisingarakin ikec kitiyata nguna ajokak ikwa akitigi atuna kori amodyanakin.

2. Arukaun nguna irworio kori nguna elimuntai

“Arukaun nguna irworio eyauni arikit kori akipuka ngina ajokon”.

Pa kerukaut ngitunga ka akibois nguna irworio kori nguna alimu aiwace, emam ngepedor ariko ngina ajokon ayakau. Nai erae akica kori akitiya nguna ilerete nguna elemunito epite ngolo ajokokn ngolo itiya Apukan ikwa nguna elimuni, ngitunga arukaun nguna ebokoi kori nguna irworio erae nguna epedorete ikec arukaun emam akiretakinio. Nguna eya toma ikec nuta, ngakaritase nguna iricito nguna apolok nguna ka akibois, ka akicak kori ka seo ikwa ngakaritasea nguna angitunga angulu eyete ngikisila, ngisilinga ka Apukan ngulu ekoritae loticisio, ase angitunga angulu eyete ngikisila ka ngakaritasea nguna itodiunito nguna itiyasi ka nguna ce daadang. Ngitunga ka akibois ngulu eyenete nguna alalak epedorete ayeun nguna ajokak ka akitiya ka pei ka akimorikina a lotooma akitiya nguna ka akiyar ka akibois.

Ani pa emorio ngakiro, emam akikinyoma, esere ngitunga ngulu itiyaete napukan ani erae ikinyomitaes ikes akitiya ejok emam atuna. Ani kemam akikinyoma, iwapakinete nguna eroko nguna ngikingarakinete, ikwa ngikisila emam ngepedorete akisitiyao ejok kori aikinit akibois akitiya ngace nguna ecamit akitiya ka isipiyori epite ngolo elosio etic.

3. Ngajokisea

Ngakiijanakineta ka Apukan eyaunit akingarakin akibois ayaun ajokis. Ngajokisea a lotooma apedor kori agogongu erae epite ngolo einakinet ngakiijanakineta, ikwa angaleu, akisiom, nguna ajokak ka epite ngolo einakinet, ka ngisai ngulu itemonokinere akisitiyao angisilinga torukaunere ngakiijanakineta nu. Akingarakin, ecamit Apukan akimanimanio kori akimaniman ka akitere ka akisem nguna itiyaete ikec jik.

4. Nguna iwapitai alokisila.

Nguna iwapitai alokisila ebasi ngitunga daadang eyakatar apedor ariyan alo ngaren ekisil. Emam itungana ngini erocio kori eyenio, igangito ngikisila kori ngirotin angikisila ke buku. Emam itunganan ngini eyae ngaren ngikisila kori ekisil. Ayakau epite ngolo ajokon ngolo elosioto ngikisila, ekot kori ngitunga ngulu ingisingisiyete emaikina togelanito a lotooma ngitunga ngulu elimununuyenet nguna kitiya ka ngitunga ngulu eyete ngikisila. Ngitunga daadang ngulu eyakaun lokot nakingitingito emaikina totingitetei ikes ejok ka tomam etacit, acamakini inges akirworu kori akingita a lotooma akibois.

5. Nguna iwapitai kori Nganupeta

Nguna iwapitai kori nganupeta eyakatar ngipitesio, nguna iwapitai, nguna apolok ka ngipitesio aitunganan. Akipuka akwap ngina ajokon ecamit ngiketiyak ka Apuka, ka ngitunga ka akibois dang, itiyaete nguna ajok ka ngayoi alopitesio kec, akerit nguna sek iricakinitai akerit ka ekisil ka Apukan. Epol ngitunga ngulu itiyaete napsion nguna ka akibois toyenete nguna emaikina ikes kiwapito ana pedor kec. Ngace pedorosio ka ngikisila ikote ne; akitiya nguna akire, akitiya etic ejok emam atuna kori ace secit, akitiya bon emam akingarakin, akikinyoma, akisilereu epite ngolo esitiyaere kori isitiyaere ngisilinga, akitiya emam akiyait idio bore ka ariyan.

6. Ebuku kori Akibois ka ngirotin ngulu ikobere ngiyemuto

Erae ebuku kori Akibois ngatuketa angitunga ka ngapision ikwa ata lojok tau ngulu egelaka alo buku, ngitunga ngulu eya toma erae ngulu epote ka kec camunet akigangakin nguna elimunito ikes. Eyauni ebuku arucokina alokiding ngatuketa nguna epedorete akitiya ikwa etoil ngolo elosi aikin ngapedorosio angitunga ka Akibois. Ngatuketa ke buku erae ngatuketa nguna iwakinitai nakibois akitiya nguna sek etemokinito abal torukaunai. Itiyaete ikes dang ikwa ngitunga ngulu isiryamiryamete alokiding Apukan, ngatuketa nguna angitunga angulu ebasi ikiseun ka ngitunga ka Akibois kori ke buku. Ngirotin ngulu kikobet ngiyemuto, ka ebuku kori akibois itiyaete ikes ikwa ata lopoc ngulu itete nguna daadang itiyasi. Inyipuni epite ngolo ikobere ngiyemut apedor kori agogongu ka Apukan ka kitogogongite apedor angikeboyok ka akibois a lotooma ngikokwasinei anga kiboisio. Elemunete ngirotin ngulu ikobere ngiyemutu epite ngolo isilereunere epite ngolo esitiyaere ngisilinga. Epedori nai akitiya nu alopite ka alimokin kori akiserakin ngakirosea ka akitojokun epite ngolo erikitere ngakiboisio.

7. Etic ka agogongu kori ka apedor

Itodiunit agogongu kori apedor epite ece ngolo elosioto ngikisila kori epite ngolo etingitere akibois. Einit agogongu kori apedor atukot epite ngolo ajokon ka ngolo apatanan ngolo elosio ekec tic. Apedor akicikakin apedorit ibore ka apolokin itunganan kori ebuni alopite ka agogongu kori ka pedor. Ngitunga ngulu eya narikit kori erikito ngitunga ikes elimuniyete kori etubete ngakiro ka alimun nguna kitiya nguna ecamunete ngitunga ngulu ce. Ngikisila, ka nguna elemunitere ikec, emaikina ngitunga ngulu ce toyenete ngakiro nguna elemuntere ikec.

Ikokinete ngitunga ngulu iboyete Anakibois elimorete kori eyanyunete epite ngolo isitiyaere kori esitiyaere ngisilinga ka agogongu kori apedor?

1. Ayakau ka pei toma lokokwasinei ngulu itemonokinere nguna kitiya ka pei ikwa akitemonokin epite ngolo isitiyaere ngisilinga.
2. Ayakau ka apei lokokwasinei ngulu iwanakinete ngitunga ka Akibois. Eyaunini nu erae Apukan kori ngitunga ngulu ikwa ata lojok tau. Alokisil

angol, epedorete ngitunga ka Akibois alimun nguna ecamito ikes alimun ka akingita nguna ebongokinio ikes alo tunga angulu apolok ikwa ngitunga ngulu eyakatar apolou ana pukan.

3. Anyaraunun ngikokwasinei kori ngiikikoi: Ngina pei erukauneta ngitunga ka Akibois ngadi nguna emaikina totacae kori kiirarae ngitunga ngulu esetae. Kori emaikina ikes kitingata ngitunga ngulu erikito ikes tolimosi nguna enoito ikes ikotere kiirasi ngitunga ngulu epolokinito ayere ngakiro.
4. Ayakau ka pei toma naseon kori apedor asere: Ani eya ngitunga ka Akibois toma naseon kori ani esete ikes eyakasi ikes toma akisingarakin ngikec tunga akilam a lotooma akilolowa ka aseu ngikec karikok a lotooma asere.
5. Akigir nguna icamit iyong alimun. Epedori nu akitiyaun keripu ngitunga ka Akibois abal emam ngemitakinito ngikec karikok abongokin nguna ingitasi ikes kori nguna ecamito ikes. Epedori araun ngabaruwae, akilipa kori akingita emam adedengit, akisitiya ngipitesio ngulu ikobere ngiyemuto ikwa ngarediyoi kori ngakaritasea, akiram ngasimeon ka nguna ce daadang.
6. Nguna itiyai, itiyauni kori elemuni ebuku kori Akibois: itiyaunotor nu erae ke mam akikob erwor kori akiyan alo kiding ngikarikok ka ngitunga ngulu ka Akibois. Isitiyaete ngitunga ka Akibois ece pite ngolo kikobe ngakiro nguna emam ngisimwonito ikec alo karikok kec.

Ngiwaetin ngulu isitiyaete ikes ikec luta;

Ngipitesio ngulu emaikina itunganan ngini erae ikarikon toyakatar

Epol nooi itunganan ngini ecamit akitiya etic kori akirik ngitunga ayakatar ngipitesio ngulu ajokak ngulu emaikina itunganan ngini erae ikarikon toyakar. Ekeriko sek ngitunga ngikisila erae kekerito ikes ngikarikok ngulu eyakatar apedor kori agogongu. Arukaun akeror alotunga angulu eya ngipitesio kori nguna emaikina itunganan kiwap.

- ➡ Apatan a lotooma epite ngolo itiya itungana: Ayakaun diyete ngitunga ikotere ikirukaunete atipei.
- ➡ Akikob ngakiro kori akimor erwor: Akikob ngakiro tocayete ka alopite angolo ajokon.
- ➡ Atamanakin epite ngolo ajokon ngolo kitiyaet: Apedorit arukaun ece pite ngolo kitiyaet ka ayakau epite ngolo ajokon ngolo kisiryamiryamet ka awosou ngina kiyanet neni ajokon.
- ➡ Akitalakanar: Akitya etic emam apega isingarakin ngulu ce tunga dang ayanyun nguna sek itemokinitoi abal torukaunai nguna etemokinitoi.
- ➡ Akitya emam akuryan: Akityaun kori akitemonokin ka apei nguna emasi kitiyai.
- ➡ Amitakinit ngitunga daadang: Akitya emam atuna ka akitya nguna akire emam amodiyo a lotooma nguna daadang itiyao.
- ➡ Akisilereunit nguna itiyai inges: Ayenut kori akiunit nguna itiyaete ikec.
- ➡ Akitya nguna akire kori Akikinyoma: Akitya nguna iwapit iyong nguna igangito ngitunga ana Kibois.
- ➡ Akikinyoma: Akitya ejok alopite angolo ajokon angolo itodiunit epite ngolo itiya iyong emam akiryngirynga.
- ➡ Akimorikina ka pei ka ngitunga ka Akibois: Akitere ka akimorikinit.

Ngipeg kori ngijamak nguna itiyai atukot ngina edit ka kimorikina ngitema kori emam ngepedori akilocokin akwap kire, nguna bon epedorete ayau nu.

Margret Mead, American anthropologist

Kolong kaniwan, nguna acamunitai arae ngitunga ngidikidio bon ana akibois acamakinitae alosit alimor nguna ecamito ngitunga alimor kori akimor. Ngirwa lu elocokin nguna. Emam nabo ngecamakinitai nguna iyanio kori iyanunio erae atukot ngina edit ngina angiunga angulu eyakatar agogongu bon etukuni kori iyanuni erae ngitunga daadang. Epite tokona ngolo kitete ngolo eyelunor epite ngolo ka kimor erwor kori ngakiro, ngitunga neni lalaa epedorito akirworu nguna ecamito ikes alimun ikwa nguna emunarito akec kiyar ka ecamakinit ikes ayakau toma alimun nguna ecamito ikes kiirarae.

Tokona kori ngirwa lu, ecamit akibois ngitunga toya toma akitiya ka pei a lotooma akibois. Ke mam ngitunga ka Akibois apedor a lotooma alimunun ngakiro ana adoketa adaadang, ipiyor akitiyaun kori akitiya nguna ecamito ngitunga akitiya. Ani eya ngitunga ka Akibois toma alimunun nguna etapito ebuku, itodiunit nguna akire alopite angolo erikitere ngitunga ejok.

Agogongu kori apedor ka Apukan

Agogongu kori apedor ka Apukan erae epite ngolo ebunio agogongu kori apedor alokidya paka kwap, ikwa ngitunga. Epedorete ngitunga ka kibois ayakau toma alimunun ngakiro kori ngadi nguna ecamito ikes alimun alobuku ikwa Uganda. Agogongu kori apedor ka Apukan ecamakinit akimor ka pei ngiticio ka akitere nguna itiyasi a lotooma akibois ka ekimar angitunga. Eyaunit agogongu kori apedor ka Apukan akimor ka pei nguna elimunitai kori emorio a lotooma nakibois. Ecamakinit ngitunga ka Akibois alimun nguna ecamito ikes akiyanun a lotooma akitopol ekec buku kori Akibois. Eyaunit akiboi ngina ajokon alokiding ngitunga erikito ngitunga ka ngulu erikitoi.

Nguna eikinito agogongu kori apedor ka Apukan:

- ➡ **Etoil kori agogongu angitunga angulu eya nakibois kori angikeboyok ka akibois:** Elimoret kori elimunete ngikeboyok ka Akibois nguna ecamito ikec alimun ka toya ka pei toma alimun nguna aseun.
- ➡ **Akikinyoma:** Akikinyoma kori akitiya nguna akire ka ayakau nguna ajokak akiding kori alotoma ngitunga ngulu ce anakibois.
- ➡ **Asubakina ngina ajokon:** Akiwakinit ngitunga ka akibois toma akitiya alobuku kori ana akibois eyauni asubakina ejok a lotooma epite ngolo kiboyet.
- ➡ **Akimorikina ka pei alotic kori Akitiya ka pei:** Epite ngolo eyakatar ngikeboyok ke ebuku kori ka Akibois kori epite ngolo eyenatar ikes, alokiding ikes ka ngulu erikito ikes, a lotooma apedorit atingit nguna itiyasi anakibois.
- ➡ **Akitiya nguna ilerete emam atuna kori amodiyo:** Akisilereunet kori Akisilereunit ka nguna akire alotoma alimun nguna ecamit itungan alimun ka akitiya nguna aseun.

EPITE NGOLO ISILEREUNTOR KORI ITODIUNEA AKIBOIS EPITE NGOLO ESITIYAERE NGISILINGA A LOTOOMA EPITE NGOLO ELOSIO TO NGAKIIJANAKINETA

Akitodiun kori akisilereun epite ngolo esitiyaere ngisilinga

“Akitodiun kori akisilereun epite ngolo esitiyaere ngisilinga” epedori araun etic angitunga angulu eyakatar agogongu kori erikito ngitunga ngulu ce alimor epite ngolo etingitotor ikes ngikec ticio ka epite ngolo elosio to ngikes ticio. “Ngitunga ngulu eyakatar apedor erae ngitunga ngulu erikitor ngitunga, ngulu etingito ngisilinga kori ngipitesio ngulu ce daadang ngulu ka apedor ka ngiketiyak ka Apukan, ngitunga ngulu etingito ekes tic make emam ice tunganan erikit ikes, ngapision nguna apolok nguna etingito ngakiro angisilinga ka ata lojok tau ¹.

Alimor nguna itiyae iyong kori epite ngolo itiya iyong erae akitiya ka ngitunga ngulu ka Akibois ka ngapision nguna itiyaete etic ngolo ka akimar ngisilinga ka epite ngolo elosio etic angisilinga isingarakin it Apukan akitiya eke tic ejok ka kilo akiwaet nguna ajokak nguna eripunitai. Nguna ecamit akisilereun epite ngolo esitiyaere ngisilinga ikec nuta ecamit akirworo ka pei ikwa atukot, alimun nguna etapito nguna icamit iyong alimokin ngitunga ka nguna elimunito inges nguna².

Ekisil ngolo itodiunt epite ngolo erikotor ngitunga ejok kori iboyoto ngitunga ka camanara ebala ebe eyakatar ngitunga ka Akibois apedor akiitan akitodikinet epite ngolo esitiyaere ngisilinga ka eyakatar ngitunga ngulu itiyaete nakibois apedor alimor epite ngolo esitiyaere ngisilinga³.

Ekisil aUganda ngolo ke karu ka pei liput angamiyae ngaka komwon angatomon kan komwon ka ngikan (1995) ebala a lotooma nguna sek itemokinit ebuku akitiya ka epite ngolo elosio to ngikisila ke ebuku ebe⁴ ;

1 Carmen Malena, Reiner Forster Janmej Singh. “Social Accountability; An Introduction to the Concept and Emerging Practice”. World Bank Social Development Paper No. 76 December 2004 at page 2.

2 Social Accountability in the Public Sector. A Conceptual Discussion and Learning Module 2005. The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank 1818 H Street, N.W. Washington, D.C. 20433, U.S.A.

3 Supra at page 2

4 XXVI. Accountability.

- i. Ngapision daadang nguna ke ebuku emaikina toyakatar nguna akire itiyaete ka ngitunga. Kori kitiyaete nguna akire ikotere ngitunga.
- ii. Ngitunga daadang ngulu iwakinitai arikit ngitunga ka nguna emaikina ikes kitiyaete alotic kec, emaikina ikes tolimorete lotunga epite ngolo etingitotor ikes ekec tic.
- iii. Elemunio ngikisila daadang ngulu ingarakinete akitodiun, akitigi, ka alemar eguriguri kori amodyanakin ka amorit kori akicanican apedor, ngitunga ngulu etingito apedor ka ngapision ngulu ce daadang nguna ka Akibois.

Anguna angun, ngitunga ngulu itiyaete napukan aUganda ikes eyakatar apedor ikotere ekec tic ka toyenete epite ngolo elosio etic kes ⁵. Emaikina nai ikes dang tokerito ngikisila ka ngemorito akec gogongu, ka kiijanakinete ngitunga ka Akibois alopite angolo esubakina ejok ngolo ingarakin ikes akiboi ejok ⁶.

Alotoma ngiticisio ngulu elemunit Apukan ngulu einakinit ngitunga ngulu iboyete alobuku, ecamakinitai ngitunga kitiyaete etic ejok ikotere ajokis kori tojokya akiyar angikeboyok ke ebuku, ekal ka nguna ce daadang nguna ajokak ka akitopol ebuku neni dapal ka akitojokit neni iboyoto ngitunga ngulu ka Akibois ⁷. Ebasi ngikisila dang ngulu ke ebuku eyakatar ngikeboyok ke ebuku etic kori apedor akitigi amodyanakin kori akoko ka alemarit epite ngolo icanicanere ngiboro ngulu ka Akibois kori ngulu emaikina ngitunga torukauntotor ngajokisea ⁸.

Akibois akisilereun epite ngolo esitiyata ikes ngisilinga erae epite ngolo ka dukun epite ngolo kisilereunet epite ngolo esitiyaere ngisilinga ka epite ngolo emoreta ngitunga ka akibois ka apei epite ngolo elosioto angisilinga, alopite angolo itanitotor ngikeboyok ka Akibois ayanyun epite ngolo esitiyaere ngisilinga ngikejanakinak ka ngitunga ngulu itiyaete nakiboisio.

5 Behn, Robert (2001). Rethinking Democratic Accountability.

6 Carmen et al at page 3.

7 Duties of a Citizen; National Objectives and Directive Principles of State Policy XXIX.

8 Article 17 1995 Constitution of the Republic of Uganda.

Akibois akisilereun epite ngolo esitiyata ikec ngisilinga eyakata toma keng nguna etapito ngapedorosio ka ngakiijanakineta nguna eyaunete akilocokin⁹. Epei pite ngolo epedorea itunganan ka kibois akitigi amodyanakin kori atuna ka ayakaun toma epite ngolo ka kitopol akwap erae alopite angolo ka yenut abal ilere epite ngolo iijanakinerea ngakiijanakineta¹⁰.

Ana kwapin adaadang eyatakin ngitunga ka akibois ayenut abal epol ikes ayakau toma lopite ngolo kitojokunet epite ngolo elosioto ngakiijanakineta kori ayenut epite ngolo elosioto ngakiijanakineta ka akitopol ngapedorosio. “akingita epite ngolo ajokon ngolo ka rikit Akibois ejok’ erae apedor a ngitunga ka akibois, ngitunga ngulu ce ikwa ata lojok tau ka ngitunga ngulu ngerae ngulu ka akibois. Ingisete ikes Apukan epite ngolo itiyata ikes ngikec ticsio ka akingit ikes dang epite ngolo erukauntotor ikes nguna iitanito.

Akibois akisilereu epite ngolo isitiya kori esitiya ngisilinga erae epite ngolo apolon ngolo engarak akitigi arukaun epite ngolo ka rikitor akibois ejok ka epite ngolo ajokon ngolo elosioto ngakiijanakineta. Epite ngolo sek isilereuntere akisitiyao angisilinga erae ngitunga ngulu ce isingarakint ikwa ata lojok tau a lotooma akimaniman epite ngolo itiyata ngitunga ngulu iijanakinete.

Ngarwa ngulu alalak ipiyonori. Ikwa epite ngolo kitemonokinet nguna sek ecamitai akitiya, epite ngolo isilereuntotor kori itodiuntotor ngitunga ka akibois epite ngolo kisityaete ngisilinga itogogongi ngikeboyok ka akibois a lotooma akimaniman ka akisitiya epite ngolo itodiuntere epite ngolo esityaere ngisilinga¹¹.

9 Scaling up Social Accountability in World Bank Operations. <https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:5YVYbOmOz7sJ:siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/Resources/244362-193949504055>

10 Participation and Civic Engagement: World Bank 2011, <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALDEVELOPMENT/EXTPCENG/0,,contentMDK:20509424~menuPK:1278120~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:410306,00.html> AS AT 26th August 2012.

11 Scaling up Social Accountability in World Bank Operations. 2009. <https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:5YVYbOmOz7sJ:siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/Resources/244362-193949504055>

Eya ngakisipiyoreta ngarei nguna emaikina toleamarai ikotere kitiyaunotor nu:

- ➡ Emaikina ngikeboyok ka akibois kori ngitunga ngulu iboyete anakibios torukaut kori topuput nguna akire nguna etapit nguna emaikina ikec torukaunuyenete ka epite ngolo itiyata kori elosioto ngakiijanakineta. and the performance of services, and
- ➡ Emaikina ikes kitiyakinete ngadi nguna ecamito ikes akitiya a lotooma ayenut epite ngolo isitiyaere ngisilinga kori epite ngolo isilereuntere akisitiyao angisilinag, ka nguna ce nguna itanit alimun kori akitiya nguna ecamitai ka pei.

Ayakau apedor akingit epite ngolo ajokon ngolo ka rikit inges ejok anakibois ikec nguna emaikina ngikeboyok ka Akibois kingitas ka nguna itiyaete ikes ikwa nguna ka ayenut nguna irworoi, ka alimor nguna irworoi ka ngitunga ngulu ce ikwa ngulu iijanakinio kori eya toma nakimor nguna irworoi ka pei, atingit ngitunga ngulu ebasi mam ngiyokino ngace kiro; ka akimaniman iyong ipei tungan kori akimaniman ka pei nguna itiyasi.

Arukaun kori akitan epite ngolo ajokon ngolo ka rikit ejok itogogongi nguna itiyaete ata lojok tau, ngiwaetin ngulu ikobere ngiyemuto ikwa ngarediyoi, ngakaritasea ka ngirotin ngulu ce daadang ngulu ikobere ngiyemuto, ngakiboisio angirerea, ka ngitunga ngulu erikito ngakec pision bon emam ice tunganan erikit ikes. Ecamakina ikes toyakatar apedor alimor epite ngolo elosio ekec tic ikotere arukaun epite ngolo ka akitopl akwap ejok. Arukaun kori akitan epite ngolo ajokon ngolo ka rikit ejok eyaunit ka eikinit Apukan, ngitunga ka Akibois ka ngulu ce tunga, ngarwa nguna alalak erikitoi ikec a lotooma nguna ecamito ikes ageun alokwap paka kidyama.

EPITE NGOLO ITODIUNTOTOR NGITUNGA NGULU ITIYAETE KA APUKAN EPITE NGOLO ESITIYAERE NGISILINGA TOMA LOTUNGA KA AKIBOIS

Eyakatar Uganda, ikwa ngibukui ngulu ce dang epite ngolo eikinitor ka ecamakinitor akitodiuno epite angolo isitiyaere ngisilinga angitunga angulu itiyaete nakibois.

Kori ngulu etingito epite ngolo elosioto ngisilinga ka kibois.

Nguna elimorito epite ngolo esitiyaere ngisilinga alobuku

Ngirotin ngulu itodiunito epite ngolo esitiyaere ngisilinga a lotooma ebuku erae nguna etakanete a lotooma akitodiun epite ngolo esitiyaere ngisilinga¹². ka nguna eya toma ikes nuta:

1. Epite ngolo eripiripiyata Apukan; Nguna eya toma ne erae ngadoketa angikisila ikwa atyakatyaka apedor kori ngapedorosio, akitere ngiticisio angitunga angulu ewokinito ngakiboisio alo paleament ka ace pak ngitunga ngulu epolokinito aripirip kori akimaninam.
2. Epite ngolo eripiripiyere ngisilinga; Nguna eya toma keng erae epite ngolo sek eripiripiyere epite ngolo kisitiyaere ngisilinga a lotooma ngapision nguna epolokinito akisitiyao angisilinga ka akirip kori akitere etic ngolo itiyai atukot ngina epolokinit aripiripit ekisitiyae angisilinga a lotooma epaleament;
3. Epite ngolo eripiripiyata ngitunga ngulu epolokinito ngapision kori ngulu eyakatar apedor;Nguna eya toma keng erae ngikisila ngulu elemunit akibois, iretakinitor nguna ngemasi kitiyas, nguna itiyasi ana pukan ka ngakiijanakineta ka akibois nguna ikote ne alimonor, ngikisila ngulu akire ngulu ka akibois, nguna etubunito abal kiwapitete a lotooma akiijananakin ngitunga ka akibois, ngikisila ka nguna ce daadang nguna iwapitai a lotooma akitiya nguna akire nguna ecayete ka kite Akibois kori ngitunga.
4. Epite ngolo eripiripiyata ngitunga ngulu eyakatar apedor akisitiyae ngisilinga, ikote ne nguna itiyaete ikes alemarit atuna kori amodyanakin, ngitunga ngulu ewoikinito kori ekapolon ngolo nooi apolon ngolo ewoikinit aripirip kori akimaniman nguna itiyasi ana pukan ka ekot¹³.

Epite ngolo isilereuntor akibois kori ngitunga ka akibois epite ngolo esitiyaere ngisilinga

Alopite ke ce epite, ngolo isilereuntor akibois epite ngolo esitiyaere ngisilinga erae ece pite ngolo edukuni epite ngolo isilereunio Apukan epite ngolo isitiya ngisilinga. Ngitunga ngulu ka akibois ka ngulu ce dang ikwa ata lojok

12 Schedler et al. 1999

13 Goetz and Gaventa, 2001

tau ecamito ayanyun alotunga angulu esitiyaete ngisilinga epite ngolo esitiyaere ngisilinga kori dang epedorete akingita epite ngolo esitiyaere ngisilinga alowaitin angulu ce.

Epite ngolo isilereuntor akibois epite ngolo esitiya ngisilinga eyakatar ngirotin ngulu elimokinito ngitunga ka akibois epite ngolo moriunet ka Apukan tolimo epite ngolo esitiya ngisilinga kori epite ngolo itiya ka akingarakin Apukan kitiyae ejok¹⁴.

Ani eya ngikeboyok ka akibois lopite ngolo isilereuntor akibois epite ngolo esitiya ngisilinga, kerai lopite ngolo ka kitemonokin kori ka kituk ka apei ka akitemonokin epite ngolo kisitiyae ngisilinga kori akitere kori aripirip ka aikinit, nguna elimunete ikes ka nooi abal iikirar ka alimun ngadi nguna angikisila ka Apukan ka epite ngolo elosioto ngakiijanakineta, ka akitodiun epite ngolo ajokon ngolo elosioto ngakiijanakineta¹⁵.

Nguna itodiunito, elimunito ebe epite ngolo isilereuntor akibois epite ngolo esitiya ngisilinga epedori ayaun ajokis kori akitojokun apedor kori ngitunga ngulu eyakatar apedor, iyatakinet akitopol Akwap ejok a lotooma epite ngolo ajokon ngolo elosioto ngakiijanakineta, ka ngakitogogongiyereta¹⁶.

Nguna sek eya toma nguna edukete epite ngolo isilereuntor akibois epite ngolo esitiya ngisilinga, nguna eya toma ikec nu: Arukaunun kori aryamun, aripirip ka alimor nguna apot totakanut kori nguna aponi kiyannunai, akingarakin acunanan ngitunga anakibois, alimonokin ka akiyan kori akirworo nguna eyaunete akilocokinio.

Ngirotin ngulu isilereuntor akibois epite ngolo esitiya ngisilinga ngace pakio ebokoi erae erot kori epite ngolo isilereuntor akibois epite ngolo esitiya ngisilinga alowaetin angulu alokinga.

Ngirotin lu ikes lu, nguna alalak nguna itemokinito ngikeboyok ka akibois a lotooma ngirotin ngulu gelegelea, ngakiboisio, ata lojok tau, ka ngirotin

14 Jiha, C, Prasai S, Hobley M and Bennet, L(2009) " Citizen Mobilization in Nepal: Building on Nepal's tradition of social Mobilization to make local Governance more inclusive and accountable" Unpublished project report, May.

15 Watkins, F(2007). "Poverty Priorities in Nepal 2007" Unpublished paper.

16 Carmen Malena, Reiner Forster Janmejay Singh. "Social Accountability; An Introduction to the Concept and Emerging Practice". World Bank Social Development Paper No. 76 December 2004. at page 2

ngulu ce ngulu ikobete ngiyemuto. Epedorio akisitya ikec akitilimorya ngiketiya ka akibois ka ngiketiya ka Apukan epite ngolo itiyata ikes ekec tic kori etingitotor kori isitiyata ngisilinga¹⁷.

Nguna sek itiyasi, ngitunga ngulu gelegelea ngulu ka akibois ka ngulu ce tunga dang ikes elemete nguna kitiya ikwa akirimit akirworo nguna emasi kiirasi ngitunga alobuku kori anakibois, alimun nguna ngecamito ikes akirimit ngina ka kitanyikin ngitunga nguna kitiya kori alimokin ngitunga nguna ngeyete ikes, aripirip ka ngakirosea nguna ecamito ngitunga akiya lokot kori lokisila¹⁸.

Alo karu angulu eyapiyete, elocokin ngirotin lu toma lopite ngolo kitete ngolo isilireuntor akibois epite ngolo esitiya ngisilinga ka itodiunit epite ngolo ilere ngolo kitiyaet ka ayakau ka pei akimor erwori ka ngitunga ngulu itiyaete ka apei ka Apukan¹⁹.

Alo bukui angulu erikik bon kori erikosi bon, eyae apuponor alokiding ngitunga ka akibois ka ngitunga ngulu icikakinitai awokinit ngitunga ngulu ce. Nguna isyaunito a lotooma erikitene ngolo ajokon ikec nu.

Eyakatar ngitunga ka akibois kori ngikeboyok ka akibois apedor ayanyun epite ngolo esitiyaere ngisilinga ka eyakatar ngitunga ngulu itiyaete nakiboisio apedor alimor epite ngolo etingitotor ikes ekec tic kori etingitotor epite ngolo elosioto ngisilinga alopite angolo isitiyata ikes.

IKOKINI ITUNGANAN NGINI KA AKIBOIS EYAKAUN KORI EYANYUNI EPITE NGOLO ISITIYAERE NGISILINGA KA AKIBOIS KORI EYAI NA NALIMORIO EPITE NGOLO ISITIYAERE NGISILINGA

Alimor epite ngolo esitiyaere ngisilinga ka akibois epedorete ngitunga ka akibios, kori ke ebuku, ngitunga ngulu ce ikwa ngarediyoi, kori ngakaritasea nguna anyiyemuto, ka ngitunga ngulu ce daadang ikwa ata lojok tau akisitya akimanimanea epite ngolo elosioto ngisilinga ka akitinga kori akingitakin ngitunga ngulu itiyaete nakibois tolimosi epite ngolo esitiyaere ngisilinga.

¹⁷ ibid at page 3

¹⁸ ibid

¹⁹ ibid

Alimor epite ngolo esitiyaere ngisilinga ka akibois isingarakininit ngitunga ka kibois ka ngitunga ngulu ce ikwa ata lojok tau arukaun nguna etapito epite ngolo itemonokinitere epite ngolo isitiyaere ngisilinga, ngisilinga ngulu esitiyae, ngakiijanakineta, ka alimoret ece pite ngolo itodiunit epite ngolo esitiyaere ngisilinga. Nguna eya toma alimor epite ngolo esitiyaere ngisilinga ka akibois ngace elimokinit kori itanyunit ngikeboyok ka akibois ngakec pedorosio ka etic anga kiijanakineta ka akingarakin ikes a lotooma alimunun ngadi kiro, ayakau neni iteyaere ka apei kori irworerer.

Nguna elimunuyenete kori elimorete ngitunga ka akibois erae epite ngolo elosio etic kori ibore ngini einitai ikes ngitunga ngulu ejaanakinak (Alimor emam ice tunganan isitiyao) kori alimokin ngapukanisei (Alimor emam ice tunganan isitiyao). Alimor epite ngolo esitiyaere ngisilinga ka akibois erae epite ngolo ecamitere akitogogongu epite ngolo isitiyare ngisilinga alokiding ngakiboisio, ngapukanisei nguna cicik, ngitunga ngulu eejanakinak, ka ebuku neni dapal ²⁰.

Nguna eya toma nu, akidodikinet, akibois ayakau toma nakiye ngikisila ka akibois, akibois ayakau toma nakitemonokin epite ngolo elosere akisitiya ngisilinga, aripirip kori akiwapit epite ngolo esitiyaere ngisilinga kori aripirip ngisilinga ngulu esitiyae, ngitunga ka akibois akimaniman ka aripirip epite ngolo elosioto ngakiijanakineta ka akibois²¹.

Nyo erae akibois ayakau toma lopite ngolo ka alemunun ngikisila ka akibois?

Ekisil ngolo ewoikinit epite ngolo eyakar Akibois toma akitiya ngiticisio eba ebe ngitunga ngulu ecamito alimun ngadi nguna ecamito ikes alimun eyakatar ikec apedor alimu.

Uganda, ngadoketa daadang nguna ka Apukan egeut akimorikin ngikeboyok ke ebuku ka ngitunga ngulu ce toma lokisila ka akitiyaun ngikisila ka epite ngolo elosioto ngikisila.

20 Bjorkman and Svensson, 2008. Power to the People: Evidence from a Randomized Field Experiment on Community-Based Monitoring in Uganda. World Bank Policy Research Working Paper 4268.

21 Scaling up Social Accountability supra

A lotooma ngadoketa nguna itodiunito, ayakaun ngitunga toma epite ngolo moret etic erae ekisil, ngolo elimorit epite ngolo ka kitemonokin, asubanakin kori alemun ngisilinga ngulu kitiyaete.

Ikokini itunganan ngini eboyon aloUganda eyakaun toma akitiya ka pei kori akimor ka pei epite ngolo kitiyaunet ngikisila ai?

A lotooma ekisil ngolo ka Apukan angina cici²², erukaunit atukot angikansolae ke distrik ngajokisea a lotooma epite ngolo erikitotor ikes ngitunga kori epolokinitotor ebuku, ikwa akitiyaun ngikisila ka Apukan angina cici ka ayakau apedor ngina pedoret akitiyaun ngikisila.

Atukot ngina apolon ngina angikansolae ngina eyai toma lodistrik eyakatar inges dang etic ngolo geunet ka yeun ngikisila ngulu ecamunete ngikansolae ka kingolikis epite ngolo elosio ngikisila ka Apukan ngulu ka tukot angikansolae²³.

A lotooma eparish kori ere, atukot ngina ke parish kori ngina ke ere inges ite epite ngolo elosioto ngikisila ka nguna elimuni atukot angikansolae. Erae ngitunga ka tukot ana dang ngulu ikobete ngakiro kori nguna irworoi alokiding Apukan ka, edistrik kori atukot ngina apolon ngina angikansolae ka ngitunga ngulu ka akibois²⁴. Epolokinito ngitunga ngul dang epite ngolo ka kimaniman epite ngolo etingitere kori elosioto ngiticisio kori ngiprojectea ngulu itiyai Apukan, ngapukanisei nguna cicik ka ata lojok tau ana kiboisio kes ka alimonor nguna itiyasi toma lodistrik ngolo apolon kori natukot nguna angikansolae;

Itunganan ngini ka akibois a lotooma ere kori aloparish emaikina tolimonokini itunganan ngini epolokinit ere kori eparish ngakiro sya nguna etapito ngikisila. Kecamitae nai erwor ngolo toyae emaikina nai atukot ngina apolon kikobi nguna etapito epite angikisila ka Apukan ka nguna ecamito ngitunga ana akibois alimokinio kori akinyakakinio.

22ibid.

23Section 9(1) Cap 243

24Section 17(a) and (b) Cap 243

Erukaunete ngitunga ka atukot angina apolon a lotooma ekokwa ka ngitunga ka akibois nguna eyenete ikes abal itanito abongokino ka tolimosi natukot ngina apolon ngina ke edistrik nguna alimut ngitunga idio nai tolimo edistrik dang napukan ngina apolon.

Emaikina kori ecamakina nai itunganan ngini eyai lopaleament dang toyany epite ngolo lemaret ngatiokisio alotunga a lotooma neni erikitor inges ngitunga. Emaikina nai ikec toyapiyete alo tungan kec. Emaikina itunganan ngini ewoikinit ngitunga alopaleament toyakaunun lokokwasinei ka ngike tunga anakibois ikotere kisingarak inges aripun ngatiokisio nguna erukaunto ngike tunga.

Emaikina dang itunganan ngini epolokinit ngitunga alopaleament toyakaunun lokokwasinei angikansola ikwa ata LC1 ngulu epolokinito ngirerea a lotooma neni epolokinit inges. Ikotere torukau inges nguna ajokak kori nguna apolok a lotooma nguna iyanete ikes. Epedori itunganan ngini ka akibois alimor kori alimokin itunganan ngini ke parleament a lotooma ekokwa ngolo ke re nguna ecamit inges alimun nguna etapito ekisil edio a lotooma ngikisila ngulu ce.

Ngitunga daadang ayakau toma lopite ngolo ka kitemonokin epite ngolo kisitiyaet ngisilinga;

Anege, eyakaun ngitunga ka akibois toma lopite ngolo gelegelea ngolo idiri ngolo kitemonokin epite ngolo kisitiyaet ngisilinga, alimun nguna ecamito ikes kirarai, akimaniman epite ngolo itemokinitere akisitiyao angisilinga. Akitemonokin kori akimor ka apei epite ngolo kitemonokinet akisitiyao angisilinga ikisingarakin ayanyun epite ngolo isitiyaere ngisilinga kori elosioto ngisilinga an akibois. Eyakaun kori elimorete ngitunga ngulu ce ngulu ka akibois epite ngolo emaikina kisitiyaere ngisilinga alodistrik kori alosub county. Kori ayakatar apedor alimun ngadi nguna emaikina kiwakinai toma nakitemonokin epite ngolo kisitiyaet ngisilinga a lotooma edistrik kori eSubCounty.

Ikokini itungan ebuku, akibois kori ikeboyon aUganda eyakaun toma nakitemonokin epite ngolo isitiyaere ngisilina ai?

Epite ngolo itemokinitor kori itemonokinio Apukan ngina cici akisitiya ngisilinga keng itodiunit epite ngolo itemonokinio Apukan ngina cici epite ngolo isitiya ngisilinga alopite angolo sek eseuto ikes akitiya, nguna ecamito ikes ka nguna engarenok.

Epite ngolo itemonokinioto ngapukanisei nguna cicik epite ngolo elosio etic keng eyakatar apedori ka engara ite angina tunganan, nai emaikina nguna itemokinito ikes toya ngaren torae nguna eseaunak ka akiwakin nguna elemunito ikes akitiya toma lokisila ka akitemonokin epite ngolo kisitiyaete ngisilinga²⁵.

Ngace nguna itemonkini Apukan ebe edistrik ecamakinit ngirerea kiwanakinete ngikokwasinei torikite nai ekapolokiniton ke re ebe LC 1 kingarakina ka itunganan ngini igirigiri ikotere ngitunga ngulu ce ikwa ngulu itopoloete akwap ka ngulu isingarakinito akibois apol.

Alo kokwa alo ingitakiniae ngitunga tolimosi nguna ingarenito nguna ecamito ikes epedorete araun nu, acuma, esukul, ngakais angimalimo kori angiketatamak ka nguna ce daadang.

EPITE NGOLO ITEMONOKINIO APUKAN NGINA CICI AKITIYA ETIC

Step 1: Alimor apolou ke etic kori nguna sek itemokinitoi akitiya: Anadoketai ana ingitakinio itunganan ngini etemonokinon epite ngolo elosio etic alimor nguna ecaete nguna emaikina kiwakinae toma lotic ngolo ka kitopol akwap.

Step 2: Aripun kori aripuripun nguna ecamito nguna.

Ngipitesio nguna epedorere asubakin nguna arukaun kori aseun.

- ➡ Apolou anguna elosio akitiya kori apolou anguna sek itemokinitoi akitiya.
- ➡ Ngipitesio ngulu epedorere arukaun nguna ajokak a lotooma nguna sek itemokinitoi akitiya.
- ➡ Apol ke etic kori epite ngolo elosio etic ejok.

Step 3: Akitodiun ka aseun nguna elosete akitiya alo tic:

Itodiunit adoket na epite ngolo elimuntor nguna apolok nguna ecamitae kingareno akitiya a lotooma etic. Isemeo nguna eya toma lotic kerae nguna mono ecamitae akitiya ka isemeo dang ngisilinga epite ngolo eyakatar a lotooma ngakec tyakatyakaeta a lotooma ebuku kori edistrik. Isemeo epite ngolo itiyata ngiticisio ngulu egeglea kori ngakitemonokineta nguna gelegelea toyanyunere agogongu kec.

Step 4: Asubanakin kori akitemonokin epite ngolo elosio etic. Emaikina toripiripae nguna engarenok ka kigirae nguna aripun ikwa akaritas ngina aripi ejok.

Step 5: Akirip kori alimor epite ngolo elosio etic. Aripirip epite ngolo elosio etic, alotunga kori anakibois ka epite ngolo isitiyare ngisilinga ke etic angolo itemokinito ireamar ka nguna sek itemokinitoi abal kitiyae. Nguna eya toma keng dang esikwanitae nguna ecamitae arukan a lotooma etic angikansolae kori angikarikok ka nguna sek itemokinit ka isingarenit ebuku abal torukaunae. Akisem epite ngolo elosioto ngiticisio ngulu gelegelea a lotooma nguna itemokinitoi sek abal erukaunio. Akaritas ngina igirir nguna alalak nguna etapito etic kori ngina ka kingito ka aripirip epite ngolo elosio etic ejok ka itiyaa.

Step 6: Epite ngolo elosio etic ka akitemonokin epite ngolo kisitiyaet ngisilinga kori epite ngolo elosio etic. Erae na ayet ngina ite epite ngolo elosioto ngadoketa alopite angolo ka acamakinit etic tolosi ejok. Ikwa ageun etic ka adaunet ke etic alo sai angulu einakinit itunganan ngini igangit etic.

Step 7: Aripirip kori akimaniman ka alimor nguna itami iyong ikotere etic: Nguna eya toma keng erae acunanakin jwijwi ka aripirip nguna elimunitoi nguna etapito epite ngolo elosio etic a lotooma nguna itemokinit ebuku ka akiwapit jik. Arubarit aripirip epite ngolo elosio etic a lotooma nguna sek ecamuna, ka akisitiya ngiboro ke tic ka ngakiijanakineta nguna erukaunio ngitunga ngulu pei ke tic.

Nguna eya toma keng ikec nuta;

➡ Akimaniman epite ngolo isitiyaere kori elosioto ngisilinga (Ngisilinga ngulu isitiyao kori esitiyae ka akitemonokin epite ngolo isitiyaere alosa

angolo ngitemokino) isikwanio ka nguna sek itiyasi.

- ⇒ Akimaniman ngina ka dolonokin kori akitere angakon konyen(Ngiboro ka epite ngolo ajokon elosio etic; epite ngolo epol kori elosio etic ejok angisai.
- ⇒ Aripirip nguna angarei kori ngina alokiding. Apak ngina eripiripiyere nguna ajokak nguna erukaunit etic kori eproject a lotooma nguna sek itemokinitoi abal torukauna ka nguna elimunitoi akilocokinio epite ngolo elosio etic.
- ⇒ Aripiripiyot alotic: Itiyaun nu atipei edoli akirikakin etic kori eproject.
- ⇒ Aripiripiyot alokinga, itiyaun nu dang ngice rwa edoli akirikakin etic kori eproject.
- ⇒ Aripirip nguna itiyaun ekaku, Nguna eripio erae nguna ajokak nguna arukau etic kori eproject a lotooma nguna sek etemokinitoi aramun. Eripio a lotooma ngitunga ngulu erukaunito ngajokisea alotic kori aloproject.

AKITEYENIKINET:

Epol nooi ngitunga ngulu ka akibois kori ke ebuku ayakau alimunet adio kirot kori akitiya ngadi a lotooma epite ngolo esubanakinea apuka ngina cici epite ngolo elosio etic. Ecamakina ngitunga ngulu ce dang toyenete abal nguna ecamito ikes kitiya emaikina kiyanunae ka kiijarae nguna kec dang.

Ikokinete ngitunga ka kibois kori ke ebuku elomarete akitiya ngadi kori alimun ngadi ai?

- ⇒ Ayakau lokokwasinei kori loiikikoi ke re ngulu itemonokinere epite ngolo itiyare ngiticisio kori epite ngolo ecamitere akibois toyae ejok.
- ⇒ Toyae toma neni itiyare etic ka kimanmani epite ngolo elosioto ngiticisio ka Apukan.
- ⇒ Tolimonokini ngitunga ngulu ayakatar epedor nguna irukauni iyong a lotooma epite ngolo elosio etic, Atukot ngina eyai toma napukan ngina cici ngina epolokinit akitemonokin epite ngolo isitiyaere ngisilinga²⁶; “Nguna apolok nguna erikit epite ngolo itemonokinere epite ngolo

26Local Government Budget Committee; “General Guide to the Local Government BudgetProcess for District & LLG Councillors, NGOs, CBOs & Civil Society”.

kisitiyaet ngisilinga apukan ngina cici kori edistrik ka ngikansolae, ata lojok tau, ngapision nguna cici nguna isitiyaete ata lojok tau akitiya ekec tic ka ngitunga ngulu ce daadang”.

A lotooma eparish, nguna engarenok nguna ecamito ngitunga alo rerea eripun ka yai losub county. A lotooma esub county, eripiripi atukot ngina angikapolok nguna nooi ingarenito nguna etamakinito ikes abal ecamito ngitunga. Nai kiriamara ka ngisilinga ngulu itemokinitoi kori ngulu eya ka nai toripuntetei dang abal eya ata lojok tau ngidi ngulu eyakatar ngisilinga ngulu ke etic ke dio a lotooma akibois ngin.

Iseme atukot angikarikok ebe ngikansolae ngiticisio ngulu itemokinitoi akitiya, idio tolemunae ngisilinga ngulu iitana ka einakinio edistrik nguna itemokinitoi kiwak edistrik toma lopite ngolo sek itemonokinio inges epite ngolo elosio etic.

Emaikina itunganan a lotooma akibois toyai lokokwasinei ke ere ngulu itemonokinere epite ngolo elosio akibois ikotere tolimo iyong dang nguna kon.

Emaikina nai ngitunga ka akibois dang kingitas abal nyo itiyatar ngace kori nyo alimunere ngace kiro, nyo ngiwakinitere nguna apot ikes tolimosi toma nakitemonokin epite ngolo elosio etic ka epite ngolo elosioto ngisilinga akisitiyao ka wori egeunea etic.

Epedori Apukan ka ata lojok tau akingarakin ngitunga akitatam epite ngolo emaikina ikes toyeneta nguna itiyasi ka cunanakin ngitunga anakiboisio ka akisuburakinit kori akisingarakinit ikes ayakau neni itemonokinere epite ngolo ka akitopol; Akitatam ngitunga ngulu epolokinito ngitunga a lotooma ngakiboisio toyakasi toma loticisio ngulu ikote ikwa akitopol. Ka anyaraunit kori ayaun nguna ajokak nguna itopoloete akwap ka alemar nguna emam ngeyaunito akitopol²⁷.

27Jennifer Rietbergen-McCracken: Participatory Development Planning, http://pgexchange.org/index.php?option=com_content&view=article&id=156&Itemid=151 as at 20th August 2012.

Aripirip kori akimaniman epite ngolo isitiyaere ngisilinga ka akibois

Erae lo epite ngolo eripiripiyere nguna eponito alowoitin angulu gelegelea ka Apukan ka akibois ka akisingarakinit ngitunga ngulu eyauniyete ngakiijanakineta²⁸.

Erae ne dang neni eya kori iudakina ngakiro nguna elimuniyete ngitunga ngulu erukaunito ngakiijanakineta. Isingarakinit epite lo ngolo ripiripiyete lo, isingarakinit aripirip epite ngolo isitiyaere ngisilinga ka akibois ka epite ngolo emoritere ngisilinga.

Ebala ekisil ka Apuka ebe ekapolokiniton ke ekicolong angikan a lotooma edistrik ebe (LC5) inges epolokinit kori ite epite ngolo itiyata ngiketiyak ka Apukan a lotooma akiijanakin alodistrik kori ebuku. ka kimanimani ngakiijanakineta nguna erukaunit edistrik ka epite ngolo elosio to ngakiijanakineta a lotooma edistrik.

Nai, epedorete ngitunga ka akibois kori angirerea akitanyikin kori akisingarakin ekapolokiniton ke ekicolong angikan ebe (LC5) alopite alo.

Ikokini itunganan ngini eboyon alouganda epedori aripirip epite ngolo isitiyaere ngisilinga ka akibois ai?

NGUNA APONI TORUKAUNAE ALOTOMA AKISIOM NGINA ERIPIRIPIYERE EPITE NGOLO ISITIYAERE NGISILINGA KA AKIBOIS ALO ADA ²⁹

ATIONIS

Ekaru apei liput ka ngamiyae ngakan komwon, ka ngatomon kan komwon aya nguna alimunito ngitunga nguna etapito ngatyakatyakaeta alokiding epite ngolo itemokinitere epite ngolo kisitiyaet ngisilinga ka epite ngolo elosio ebuku aUganda akisitiya ngisilinga alowoi ka akisiom. Itodiunito ngakaritasea nguna igiritai kori ngiripotio ebe mam pa abu ekimar angidwe a lotooma ngisukulo kiyatakin. Tar keris kiyatakin Apukan ngina apolon ngisilinga.

28Communication for Governance and Accountability Program: Case StudyPublic Expenditure Tracking Surveys (PETS) in Uganda. <http://www.scribd.com/doc/28259854/Case-Study-Public-Expenditure-Tracking-System-PETS-in-Uganda-Case>

Akingito angidwe ngina ke karu ka apei liput angamiyae ngakan komwon ka ngatomon kan komwon ka ipei (1991) paka lokaru apei liput angamiyae ngakan komwon ka ngatomon kan komwon ka ngikan (1995). A lotooma ngisukulo ka Apukan aUganda ngamiyae ngarei ka ngatom kan, (250) itodiunit abal a lotooma amiyat ebe ngitomon ka ngiuni bon (13) apot torukaut ngisilinga.

Ngisilinga kori ngabolae ngitomon angiuni a lotooma amiyat nguna elemunit Apukan ngina apolon elosit losukulo. Ngisilinga ngulu ce ngulu apot kidongo ngatomon kan kauni ka ngikan karei a lotooma amiyat apot ngitunga kisitiyata alopote angolo apot ikec toseuneta nait mam pa apot kisitiyata alopote angolo sek etemokinitere akisitiya a lotooma akisiom.

NGUNA APONI TORIPUNAE

Epite ngolo isitiyaere ngisilinga aUganda ka epite ngolo isilereuntere ake kisitiyao ka epite ngolo iwanakinere nguna itemokinitoi akitiya toma neni ikobere ngiyemuto. Isingarakini ngitunga ka akibois ayakau toma asere ngikapolok ka abal toseunae.

Adepar akitoplo ka akitatam ngikeboyok ka akibois, emaikina ngirotin ngulu ikobere ngiyemuto kisitiyae abal ngitunga ka akibois kitiyaete ka apei. Ngina pei aponeata ngakiro nguna ka akisilereun epite ngolo isitiyaere ngisilinga ka akibois ageut ngisukulo abal emam ngitiyasi ngace ejok ikwa ngitunga ngulu eya kori etingito apedor emam ngitiyaete ejok. Ani itiyao ka pei ejokuni epite ngolo elosioto ngikisila ka ngakiijanakineta

Apis aitunganan nagini esiryamiryami Apuka ka ngitunga ka Akibois

Epei pite ngolo kisilereunet epite ngolo isitiyaere ngisilinga kori elosioto ngiticisio erae epite ngolo itiya apis ngina aitunganan angini isiryamiryami Apukan ka ngitunga ka akibois.

Itunganan ngini isiryamiryami Apuka ka ngitunga ka akibois erae inges itunganan ngini eyae nakibois ka ngitunga ngulu ce³⁰. aloUganda, itiyae etic lo erae ekapolon ngolo epolokinit aripirip ngakirosea ana Apukan ebe Inspector General of Government.

³⁰<http://www.thefreedictionary.com/>

Apis ngin, ngina ewoikinit aripirip ngakirosea ka Apuka aUganda eyai toma lokitabo ngolo iricit ngayeta angikisila³¹. Eke tic erae alemarit egurigur, amodyanakin ka atuna ka epite ngolo emoritere apedor kori ngitunga ngulu etingito apedor ka ngapision nguna ka akibois ka ayaunit akityak ngakiro ejok emam aikinit ice tunganan, ayaunit ariket ejok ana pision.

Alo Uganda, ngiticisio ngulu apolok ngulu itiyai apis ngina ewoikinit aripirip ngakirosea ikec luta;

- ➡ Akitiya etic ngolo itiyai itunganan ngini isiryamiryami Apukan ka ngitunga ka akibois
- ➡ Akitigi ngigurigurisio, amodyanakin ka atuna.
- ➡ Akiwakin kori abal toya jik nguna iwapitae ikwa ngikisila ka ariket ebuku kori akibois.
- ➡ Alimonkin kori akitanyunun ngitunga ka akibois nguna emaikina ikes toyanyut.

Erukaununi ka eripiripi apis ngina ewoikinit aripirip ngakirosea nguna erukaununi nguna irworosi ngitung nguna itiyasi anakibois ikwa atuna kori amodyanakin torai nai ngiketiyak ka akibois itiyaete kori eyaunito atuna. Erocene apis ngin dang ngitunga ngulu ityaete nguna ka atuna. Apedor ka apis angina ewoikinit aripirip kori akimaniman epolokinit ngapision nu ka itiyae ka apei ka ngapision nu; Ngapisio ka Apukan; epedori akitiya eke tic ngolo ka akiijanakin³²; alimun kori ayeun nguna emaikina kiwapae; epaleament; atukot ngina angikisila ebe ekot; ngipoliso aUganda; ngiprisonae aUganda; ngisukulo ngulu ka Apukan, ngisukulo ngulu apolok ngulu erukaunto ngisilinga ngulu einanakini Apukan ngulu ka akibois; ngikyain aUganda; ngitalibanea, Apukan ngina cici kori atukot ngina angikansolae; Akibois kori atukot ngina eseuntae akitere epite ngolo elosioto ngikisila; akilocokinet ka akibois, ngapision nguna apolok nguna ewoikinito akitere akibois angina ejok ikwa ngina ebokoi Internal Security Organization (ISO); ka idio tunganan kori apis, ngina ewoikinit ngisilinga ka akibois ikwa akisingarakinit ngike tunga.

31Article 225 1995 Constitution of the Republic of Uganda.

32IGG Act 2002

Ikokini itunganan ke buku aUganda emini lotic kori loticisio ai?

Akibois inges erikit epite ngolo kitigiyet amodyanakino kori atuna. Epedori idio tunganan anakibois akiya ngadi nguna eronikinito inges lokisila ikwa ngina pei elimorito ekisil ngolo ka apis angina ewoikinit aripirip nguna itiyaei ebe IGG Act. Itunganan ngini elimorit ngakiro emaikina kiricae kori kiwae nguna keng ka tolimoroi neni ke kapolon bon ebe Inspector-General³³.

Eyakatar ekapolon inspector General apedor kori egogongu ngina ripiripiyet nguna elimoritae ka akitinga aripirip ejok emam ice tunganan ayenut, tociokinite akiyelar nguna iirari inges elosete ngakiro ngaren kori elosi aripiripiyi ngaren³⁴.

Eyakatar ngitunga ngulu epolokinit aripirip apedor aripirip, nguna eyaunito aripirip, aroco kori ayeno, nyo eyaunit aroco, akingitingit nguna etapito ngakiro ikwa amodyanakin ngitunga kori atuna, amorit ngikisila kori apis ngina angitunga³⁵.

Arediyo ngina ka Akibois

Erae arediyo ngina ka Akibois akituk angitunga ka akibois nooi ngitunga ngulu angican. Isingarakinit ikes alimun kori akitiya nguna ecamito ikes toloto atipei napukan ngina cici, itanyikinit dang arediyo ngin ikes nguna kitiya anakibois ikwa akitemonokin epite ngolo elosio Apukan akisitiya ngisilinga kori ngabolae ka nguna ce nguna itemonokinio, isingarakinit arediyo dang ngitunga aripirip ejok nguna itemokinit Apukan a lotooma akiijananakin ka epite ngolo elosioto ngakiro ecaete.

Mam ngikote nguna itiyasi alorerea, nguna irworoi a lotooma arediyo nguna etapito akibois ekorara nakiboisio nguna ce dang, epedori akilocokin ngakiboisio nguna ce daadang mere akibois apei bon ngina eseunitai, emam ngetiono akisitiya, ecamakinit ngitunga abongonokin ngakirosea ngisai ngulu eyakar ekiyan, epedori ngangajepa nguna elalak kori nguna egelegelea akisitiyao a lotooma arediyo ka epedori akitac ngakirosea nguna

33Section 24(1) Inspectorate of Government Act.

34Section 21 IG Act.

35Johanna Martinsson (2009) The Role of Media Literacy in the Governance Reform Agenda

alalak nguna etapito akibois³⁶.

Ikoni arediyo ka Akibois isingarakini ngitunga ka akibois alimun, ayakau kori ayenut epite ngolo elosioto ngakiijanakineta ai?

Emut ngolo idodiunit: Ngamitae nguna etacitae sek alo kiding Kampala (Makerere III ka Kisenyi III).

Nguna apot ngitunga ka akibois torukaut ka apei ka eryonget aCIDI ingarakina ka eryonget ngolo angakipi ebe Water Aid Uganda, itodiunito nguna apot ikes torukaut ebe:

- ▢▢▢▢ *Atacete ngitunga ngulu angican kiding amiyat ka ngamiyae ngarei angol jerrykan angakipi nai tokona elocokin akwap ka etac ibore adaadang a lotooma ekal..*
 - ▢▢▢▢ *Etacit angakipi ka epite ngolo ke kimar ke tacit emam ngejok nooi ikotere ngitunga ngulu angican ngulu iboyete alotounio.*
 - ▢▢▢▢ *Ngice tunga ngulu einanakinete ngakipi eyakatar ngisai ngulu sek etubunito ikes ainanakinea ngakipi emam acamakinin ngace, ecicing ka egogongu ngun, emam ngepedorito ngitunga ngulu angican ngulu iboyete alotaunio. Ka ngitiyaete ikes ngisai daadang.*
 - ▢▢▢▢ *Ngitunga ngulu ce ngulu einanakinete kori iijanakinete ngakipi (ikwa ngulu ewokete angigali, ngulu eyakatar ngakec cumae bon) etatecete ngitunga ngisilinga ngulu edeparit ngulu sek elimorit aryonget ngina angakipi.*
 - ▢▢▢▢ *Emam ngace kiboisio epite ngolo rukaunet ngakip aneni emaikina torukauneata ikwa ngacumae nai apot ikes totumo akiwok ngakipi nguna emam ngiretakinitae kori ngesegak nguna angipworin.*
- A lotooma ekokwa kori akitatamo ngina ayai, ka apurogram ka rediyo apot ngitunga tolimosi ngatiokisio ngun toma na ryonget ngina angakipi ebe National Water and Sewerage Cooperation (NWSC) ka Apukan ngina cici ebe Local Government of Kampala.*

IAKISEMEONOR KORI AKIMANIMAN KA ARIPIRIP EPITE NGOLO ERUKAUNTOTOR NGITUNGA NGAKIIJANAKINETA

Apak ngina ka kirworo anarediyo , abu aryonget ngolo apolon ngolo epolokinit ngakipi ebe (NWSC) tolimo tema etiyai nu:

- ▢▢▢▢ *Akiya ngakipi toma lobukui ngulu erukaunito ngican a lotooma ekaru ngolo ebunit ebe ngalipio ngarei angatomon kan komown(2009),*
- ▢▢▢▢ *Adukokin ngacumae nguna cici nguna enangete ngatomon ka*

ngakankomwon.

- ➡ *Ekapolokiniton ka ryonget ebe ecaman ngolo eyai Kampala abu tocam kori tolimo abal ageluni ngacumae ngatomon angomwon .*
- ➡ *Abu alyonget ngina epolokinit ngakipi ebe National water tolem eketiyan ngolo erucokinit kori ewokinit ngitunga ngulu angican a lotooma kisenyi III ka Makerere II. Emaikina inges tolimonori nguna etapito ngitunga ngulu angican ka atingit ikes ejok a lotooma nguna etapito ngakipi, asegis, angaleu ka nguna ce daadang.*
- ➡ *Nguna aponi kirworoi anarediyo apot kisuburakis ngaryongeta nguna ikote GTZ ka JICA, ngina ebokoi Concern ka AMREF akingarakin ngulu angican apot inakis ikes ngacumai ka akiijanakin ngulu nooi apot ngican totinga.*

Ngakaritasea nguna elimorito nguna etapito ngitunga ngulu ke ebuku kori akibois.

Erae nu nguna aponi torukaunea alotunga kori nguna elimorito ngitunga etapi epite ngolo angakiijanakineta anakibios. Akingitingit ngitunga ka alimor nguna aponi torukaunea a lotooma nguna apot ngitunga tolimosi, ngakaritasea nguna elimorito nguna etapito ngitunga ngulu ke ebuku kori ka kibois ebe (CRCs). Elimokinito ngakaritasea nu ngitunga ngulu eyaunuyenete ngakiijanakineta nguna ecamito ngitunga kes ka akitatamunit ikes dang amitakinit akiijananakin ngikec tunga.

Erae ikes epite ngolo ajokon ngolo epedoreta ngitunga ka akibois kori ke ebuku alimorea ka apei kori alimokin ngaryongeta nguna itiyaete ikes ka ayenut nguna itiyaete ikotere akilociokini epite ngolo ka kiijananakin.

Ikote ngakaritasea nguna elimorito nguna etapito ngitunga ngulu ke ebuku ebe (CRCs) isingarakineto ngitunga ayakau kori alimun nguna etapito epite ngolo elosioto ngakiijanakinetea ai?

Akitodikinet: Nguna eripunitai a lotooma epite ngolo imanimanere nguna itiyasi aloUganda QJE (2009).

- ➡ *Ngitunga ngulu egirigiriyete nguna etapito nguna angitunga ke ebuku kori ngikeboyok ke ebuku arai ngiketiyak ngulu ke ryonget a World Bank ka Stockholm University, kimorikina ka ata lojok tau ngitomom ka ngikankauni (18), ka eryonget ngolo a Uganda Ministry of Health's Planning Division. Ngolo epolokinit epite ngolo*

subanakineta nguna ka angaleu.

- ➡ *Ekitabo kori akaritas ngina itodiunito nguna angikeboyok ke ebuku*
- ➡ *Ngitunga ngulu erukaunito akitangaleo: Apo ngiketiyak ngulu itiyaete nakiboisio ebe CBOs iinakis ngitunga anakiboisio ka ngulu ayaunete dang ngakaritasea nu apo torukaut ngakaritasea nguna itodiunito nguna etapito ikes a lotooma ngakiboisio.*
- ➡ *Nguna igiritae nakaritasea erae nguna elosete akitojokun epite ngolo elosioto ngakiijanakineta, ngikito, ngisilinga ngulu iitanio, ka isikwanitae ka epite ngolo ce ngolo sek elosioto nguna ka angaleu a lotooma edistrik ka ebuku neni dapa.*
- ➡ *Ekokwa ngolo anyaritae abu ya ngirwa ngiyare ka ngitunga ngulu anyaritae a lotooma ngirerea ngulu aseunitae adeparito apei miyat ka ngatomon angikan (150). Neni ewakinetae kokwa neni einanakinere ngitunga ekitoi.*
- ➡ *Apot ngiketata mak alokokwa angol tomoriut ka ngitunga, nguna eya toma nakaritasea ka dang nguna etapito ngapedorosio ka ngakiijanakineta angikadeakak.*
- ➡ *Nguna eyanio alokokwa mam pa arai alimokin bon nai arai akisingarakin ngitunga akimor ka pei epite ngolo kitopoloet ka ngolo kitojokunet epite ngolo elosioto ngakiijanakineta ka akimaniman ngulu eyaunito.*
- ➡ *Epite ngolo etemokinitotor ngiketata mak kokwa arei akingitingit ngitunga epite ngolo itodiunere epite ngolo elosioto ngakiijanakineta a lotooma angaleu.*

Ngitunga ngulu iijanakineta nguna etapito epite ngolo elosio a ngaleu

Ekokwa angiketiyak angulu itiyaete lodakitarin kori ngulu etapito nguna ka angaleu angitunga: kokwa ngolo ewakinetae lodakitar apei kolongit, ngolo aya ngiketiyak daadang.

- ➡ *Apot ngiketata mak kisitiyata ekitabo kori akaritas ngina sek aya nguna alimoritae kori alimorito ngitunga ngulu iijanakineta nguna apot ikek torukaut a lotooma aripirip ngina ayei toma lokalea.*
- ➡ *Abu kokwa kisingarak ngitunga ngulu iijanakineta akisem nguna apot ikek kitiya ka aripirip epite ngolo etiyata ikes ka akisikwan ngikes tisisio ka ngidakitarin ngulu cicik ebe ngikilinkio alodistrik ka ebuku neni dapa.*
- ➡ *Abu kokwa ngolo anyaraunito ngitunga ngulu epolokinito kokwa kimorik ngitunga ngulu angirerea ka ngulu itiyaete lodakitarin kori ngulu eyeneta nguna ka angaleu.*

- ➡ *Aponi kigirae nguna itopoloete akibois a lotooma nguna apot totakanut alokokwa ka nguna apot ngitunga ka angaleu dang tolimut a lotooma ekes kokwa, nguna apot ikes tolimut ikec nuta ikwa epite ngolo kiijanakinet ngitunga ejok, nyo emaikina kitiyae, ikokinio itiyao ai, wori itiyakinor, ngai itiyai, ka ikokini akibois kori ngitunga imanemani ai, epite ngolo elosio etic kori ngakiro?*

Nguna etakanunto kori nguna elereto.

- ➡ *Epite ngolo ajokon ngolo etingitere ngakirosea nguna egelegelea ngolo itodiunit, etingitene ngakiijanakineta ka epite ngolo ajokuneata ngipitesio angiketiyak.*
- ➡ *Akidarit emam akibunya: Nguna etamakinitae, ngisai ngulu idaritere arai ngadakikae apei miyat angitomon angikankomwon (119) a lotooma etingitene ngakiijanakineta.*
- ➡ *Akilociokinete ngina angisai angulu ka pei miyat, angauni ka apei 131a lotooma apedorit ngakiijanakineta.*
- ➡ *Ngitunga ngulu emam a lotooma etic. Nguna etamakinitae, (elimorito kori isikwanit ekimar angiketiyak angulu emam a lotooma ngisai ngulu ainanakinere etic ka ngiketiya ngulu einakinitae etic.*
- ➡ *Akimor erwor. Itanyikinitae ngikalea daadang a lotooma ngakiboisio epite ngolo erukauniyenata ikec ngakiijanakinetea alopote angolo sek itemokinito.*

Adaunet

Akimorikina ka apei angitunga a lotooma ngiticisio epol nooi ka erae akitodikinet ngina ajokon a lotooma akitopol akwap ka nguna ajokak nguna erukaunito a lotooma akibios ka ebuku. Arakau itungan ngini ka akibois erukito ka ngikisila. Arukaun abobou angikisila angulu ikinakinitae emaikina iyong toyakar nguna itanitae.

Aosou, Akeror ka akitiya ka apei nguna etapito nguna ka akiyar erae nguna emaikina itunganan kitiya a lotooma akibois kori ebuku.

“This document has been produced with the financial assistance of the European Union through Democratic Governance and Accountability Programme (DGAP). The contents of this document are the sole responsibility of Uganda Women’s Network (UWONET) and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.”

Contact

Executive Director
Uganda Women’s Network
Plot 198, Old Kira Road, Ntinda
Minister’s Village,
P.O.Box 27991, Kampala
E-mail: info@uwonet.or.ug
Web: www.uwonet.or.ug

This has been made possible with the support from
European Union